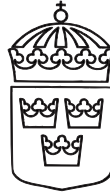

Kommittédirektiv

Modernisering av studiehjälpen och
anpassning av studiestödet till nya
studerandegrupper

Dir.
2011:122

Beslut vid regeringssammanträde den 22 december 2011

Sammanfattning

En särskild utredare ska föreslå hur studiehjälpen kan effektiviseras, moderniseras och renodlas och hur den grupp som i dag studerar med aktivitetsersättning eller förlängt barnbidrag ska kunna få ersättning från studiestödssystemet.

Utredaren ska bl.a.

- föreslå hur studiehjälpens utbildningspolitiska respektive familjeekonomiska syften kan renodlas,
- lämna förslag på hur studiehjälpssystemet ska vara utformat,
- kartlägga och analysera hur andra länders stöd motsvarande den svenska studiehjälpen klassificeras EU-rättsligt,
- föreslå hur de som omfattas av rätt till aktivitetsersättning vid förlängd skolgång eller förlängt barnbidrag i stället kan få ersättning från studiestödssystemet och ta reda på vilka konsekvenser det får för de studerandes ekonomiska situation och för statens budget, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2013.

Studiehjälpen ska ses över i sin helhet och studiestödet ska anpassas till nya studerandegrupper

Studiehjälpen infördes i sin moderna form 1964. Stödet har sedan det infördes haft en i stort sett oförändrad utformning. De grundläggande principerna som låg bakom införandet var att studiehjälpen skulle ingå som ett led i utbildningspolitiken och utgöra en del av samhällets stöd till barnfamiljerna. Studiehjälpen skulle vara ett stöd i samhällets strävan att ge alla ungdomar – oberoende av social och ekonomisk bakgrund och oavsett bostadsort – möjlighet att få den utbildning de hade förutsättningar och intresse för.

Vissa förändringar har dock genomförts genom åren. Stödet består i dag av studiebidrag som huvudsakligen lämnas till heltidsstuderande i gymnasieskolan, extra tillägg som kan lämnas till studerande från inkomstsvaga hushåll och inackorderingstillägg som kan lämnas till vissa studerande som måste bo inackorderade på skolorten. I studiehjälpen ingår även bidrag för dagliga resor till utlandsstuderande.

Centrala studiestödsnämnden (CSN) fattar beslut om en elev har rätt till studiehjälp och ansvarar för utbetalning av stödet enligt bestämmelserna i studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655).

Den 1 juli 2011 började en ny skollag (2010:800) att tillämpas, och hösten 2011 började de första eleverna i den reformerade gymnasieskolan. En viktig nyhet är att regelverket så långt som möjligt gäller för såväl offentliga som enskilda huvudmän. Tidigare omfattades de fristående skolorna av bestämmelserna endast om det uttryckligen angavs.

Studiebidraget och det extra tillägget inom studiehjälpen betraktas som familjeförmåner enligt förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (denna förordning ersatte den 1 maj 2010 förordning [EEG] nr 1408/71 om tillämpningen av system för social trygghet m.m.). Inackorderingstillägget betraktas dock som en social förmån enligt förordning (EU) nr 492/2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen. Eftersom delar av studiehjälpen betraktas som familjeförmåner, kan ett barn till en person som

omfattas av förordningen 883/2004 ha rätt till svensk studiehjälp oavsett var barnet fysiskt befinner sig under förutsättning att barnet studerar på gymnasial nivå i ett annat land inom EES eller i Schweiz.

I dag finns det studerande som får annat stöd än studiestöd, dvs. studiemedel eller studiehjälp, under sin studietid. Ett exempel är studerande som med anledning av en funktionsnedsättning har s.k. förlängd skolgång och som kan beviljas aktivitetsersättning för att avsluta sina grundläggande studier. Dessa studerande återfinns inom bl.a. gymnasiesärskolan, vuxenutbildningen för utvecklingsstörda (sär vux) och folkhögskolan. Utredningen om en översyn av aktivitetsersättningen ansåg att detta är en olycklig särlösning och att det ordinarie studiestödssystemet, dvs. främst studiemedel och studiehjälp, bör tillgodose behovet av ekonomiskt stöd oavsett om en person har en funktionsnedsättning eller inte. Utredningen föreslog därför i sitt betänkande Brist på brädska – en översyn av aktivitetsersättningen (SOU 2008:102) att denna studerandegrupp skulle överföras till studiestödssystemet. Även Gymnasiesärskoleutredningen bedömde i sitt betänkande Den framtida gymnasiesärskolan – en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning (SOU 2011:8) att förslagen i betänkandet om aktivitetsersättningen skyndsamt bör genomföras så att t.ex. den aktivitetsersättning som i dag finns vid förlängd skolgång avvecklas och att det förlängda barnbidraget till elever i gymnasiesärskolan ersätts med studiehjälp på samma grunder som för elever i gymnasieskolan.

Uppdraget att effektivisera, modernisera och renodla studiehjälpen

En utgångspunkt för de förändringar som utredaren föreslår inom studiehjälpen är att dessa ska finansieras inom nuvarande ekonomiska ramar för anslaget 1:1 Studiehjälp m.m. inom utgiftsområde 15 Studiestöd. När det gäller stöd till inackordering får utredaren föreslå finansiering från utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, eftersom

kommunerna tillfördes medel för denna verksamhet enligt förslag i budgetpropositionen för 1992 (prop. 1991/92:100, bil. 9, bet. 1991/92:UbU8, rskr. 1991/92:94). Om utredaren finner att den behovsprövade delen av studiehjälpen ska föras över till ett stödssystem inom ett annat utgiftsområde, ska fullständig finansiering ske från anslaget 1:1 Studiehjälp m.m. inom utgiftsområde 15 Studiestöd.

Vilken inriktning och vilket mål ska studiehjälpen ha?

Av de elever som avslutade grundskolan läsåret 2009/10 gick nästan 99 procent vidare till gymnasieskolan läsåret 2010/11. Detta kan jämföras med att mindre än hälften av eleverna fortsatte att studera efter grundskolan 1964.

I dag saknas ett uttalat mål som är specifikt för studiehjälpen. Studiehjälpen hanteras i dag inom det utbildningspolitiska området men har tydliga familjepolitiska inslag, t.ex. genom att nivån på studiebidraget följer barnbidraget och att ett extra tillägg kan lämnas till familjer med svag ekonomi. Denna kombination av utbildnings- och familjepolitik har gjort det svårt att följa upp och utvärdera stödet, eftersom det är oklart mot vilket mål stödet ska utvärderas. Det finns också en koppling mellan studiehjälpen och bedömningen av rätt till vissa familjeekonomiska stöd. En elev som har studiehjälp kan räknas in i underlaget vid bedömningen av rätt till bostadsbidrag för hemmavarande barn, underhållsstöd och flerbarnstillägg även om han eller hon har fyllt 18 år. Detta innebär att om en elev av någon anledning förlorar sin rätt till studiehjälp kan familjen även förlora andra ekonomiska stöd. Under 2000-talet har olika inriktningar av studiehjälpen föreslagits. Studiehjälpsutredningen som lämnade sitt betänkande Ekonomiskt stöd vid ungdomsstudier (SOU 2003:28) i mars 2003 förordade en mer familjepolitisk inriktning medan det i departementspromemorian Ett nytt studiestöd till unga studerande (U2004/418/SF) 2004 föreslogs en tydligare utbildningspolitisk målsättning.

Målen för studiestödssystemet som helhet slogs fast i samband med studiestödsreformen 2001 (prop. 1999/2000:10,

bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96). Studiestödet ska verka rekryterande och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Vidare ska studiestödet ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden.

Tidigare angavs i CSN:s regleringsbrev att målet för studie- hjälpsverksamheten skulle vara att undanröja ekonomiska, geografiska och sociala hinder för gymnasiala studier. Detta mål har dock inte varit föremål för riksdagens ställningstagande och något sådant mål anges inte sedan 2008 i CSN:s regleringsbrev. Det behövs således en översyn av inriktning och mål för studiehjälpen.

Utredaren ska

- se över studiehjälpen i sin helhet,
- föreslå hur studiehjälpens utbildningspolitiska respektive familjeekonomiska syften kan renodlas,
- föreslå vilken inriktning och vilket mål studiehjälpen ska ha,
- ta ställning till om det bör finnas en koppling mellan studiehjälpen och vissa övriga familjeekonomiska stöd samt vid behov föreslå förändringar, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Vilka ändringar behöver göras i regelverket?

Det är nödvändigt att effektivisera, modernisera och renodla studiehjälpen samt att klargöra hur inackorderingstillägget och det extra tillägget inom studiehjälpen ska vara utformade. När det gäller studiebidraget ska dock utgångspunkten vara att beloppsnivån även fortsättningsvis ska följa det allmänna barnbidraget.

Studiebidrag lämnas i dag med 1 050 kronor per månad under tio månader per år. Storleken på det extra tillägget är beroende av elevens och föräldrarnas beräknade sammanlagda inkomster och förmögenhet. Inackorderingstillägget lämnas med ett belopp som är beroende av avståndet mellan föräldrahemmet och skolan. Under 2010 fick närmare 485 000

elever studiebidrag. Av dessa elever fick drygt tre procent extra tillägg och cirka två procent inackorderingstillägg.

Studiehjälp ska inte lämnas vid olovlig frånvaro. Enligt gällande bestämmelser i studiestödslagen får studiehjälp i huvudsak bara lämnas för heltidsstudier. CSN har meddelat föreskrifter om vad som ska anses vara studier på heltid och om undantag från kravet på heltidsstudier. Olovlig frånvaro, dvs. frånvaro som inte beror på sjukdom eller liknande, kan medföra att eleven förlorar rätten till studiehjälp. Detta kan i sin tur innebära att familjen förlorar rätten till andra ekonomiska stöd som t.ex. förlängt underhållsstöd och bostadsbidrag. De ekonomiska konsekvenserna av indragen studiehjälp kan således bli betydande för såväl eleven som hans eller hennes familj. Frågan om olovlig frånvaro har setts över i ett bredare perspektiv i departementspromemorian Olovlig frånvaro i skolan (U2010/4389/S). Under hösten 2011 har CSN påbörjat ett arbete med att förändra skolornas inrapportering av otillåten frånvaro. Detta innebär att skolorna ska rapportera otillåten frånvaro till CSN i ett tidigare skede, vilket regeringen välkomnar. Frågan om studiehjälp vid olovlig frånvaro behöver dock belysas ytterligare, bl.a. när det gäller bestämmelsernas utformning.

Möjligheten att få studiehjälp för studier utomlands är begränsad. Studiehjälp för studier inom Norden får lämnas om utbildningen är ställd under statlig tillsyn i det land där studierna bedrivs och om studierna omfattar minst tre månaders heltidsundervisning. För rätt till studiehjälp för studier i ett land utanför Norden krävs bl.a. att studierna inte med lika stor fördel kan bedrivas vid en svensk läroanstalt. Under 2010 hade cirka 1 000 elever studiehjälp för studier utomlands.

Den EU-rättsliga utvecklingen och den ökade internationella rörligheten under senare år har medfört att den nationella lagstiftningen på området behöver uppdateras. CSN har sedan en tid tillbaka ändrat tillämpningen av vissa bestämmelser för rätt till studiehjälp vid utlandsstudier med hänsyn till EU-rätten. Bestämmelserna i studiemedelssystemet har redan setts över bl.a. mot en EU-rättslig bakgrund av Utredningen om ett rättvisare och enklare studiemedelssystem för utlandsstudier i

en globaliserad värld. Utredaren har lämnat betänkandena Förbättrad återbetalning av studieskulder (SOU 2010:54) och Studiemedel för gränslös kunskap (SOU 2011:26). Det är lämpligt att anpassningen till EU-rätten även görs när det gäller studiehjälp för studier utomlands. Den ökade rörligheten kan också innebära att elever kan vara aktuella för stöd från olika länder samtidigt.

Gymnasiereformen syftar till att bättre förbereda ungdomar för ett kommande yrkesliv och vidare studier. Den tidigare möjligheten att inrätta specialutformade program liksom lokala inriktningar har tagits bort, samtidigt har antalet nationella program och inriktningar ökat jämfört med tidigare. Statens skolverk får också besluta om särskilda varianter inom de nationella programmen och om riksrekryterande utbildningar med egna examensmål. Detta innebär bl.a. att eleverna ges ökade möjligheter att studera på annan ort än hemorten. Det är därför viktigt att det också är ekonomiskt möjligt för eleven att kunna studera på annan ort.

Samordningsbestämmelser ska säkerställa att ersättningar från två olika trygghetssystem inte lämnas samtidigt för samma ändamål. Vidare ska samordningsbestämmelser inom studiestödsområdet verka för att studiestöd inte lämnas från flera länder samtidigt. Bestämmelserna är principiellt viktiga för att samhällets trygghetssystem ska fungera väl.

För närvarande regleras en stor del av studiehjälpen i CSN:s allmänna råd och föreskrifter om studiehjälp (CSNFS 2001:6).

Utredaren ska

- lämna förslag på hur studiehjälpssystemet ska vara utformat,
- se över nuvarande utformning av inackorderings-tillägget och det extra tillägget inom studiehjälpen,
- analysera de nuvarande bestämmelserna, tillämpningen och dess konsekvenser för elevens hushåll när det gäller indragning av studiehjälp på grund av otillåten frånvaro och vid behov föreslå förändringar,
- se över och vid behov föreslå förändringar när det gäller skolornas rapportering av olovlig frånvaro till CSN,

- klargöra om nuvarande regler om studiehjälp vid utlandsstudier är förenliga med EU-rätten och vid behov föreslå hur dessa regler kan anpassas till EU-rätten,
- överväga om regleringen av studiehjälpen i högre grad än i dag ska regleras i lag och förordning,
- utreda om det finns behov av en samordningsbestämmelse om vilka ersättningar från trygghetsystemen som inte ska kunna lämnas samtidigt som studiehjälp, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Ska studiehjälpen innehålla en behovsprövad del?

Det extra tillägget inom studiehjälpen har i dag den tydligaste familjeekonomiska karaktären, eftersom rätten till stödet prövas utifrån elevens och föräldrarnas beräknade inkomster och eventuella förmögenhet.

Utredaren ska

- analysera och ta ställning till om studiehjälpen ska innehålla en behovsprövad del och i så fall föreslå lämpliga inkomstgränser och inkomstunderlag för denna del,
- i det fall utredaren finner att studiehjälpen inte ska omfatta en behovsprövad del, föreslå hur resurserna i stället ska användas, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Vem ska ha ansvaret för stöd till inackordering och vissa dagliga resor?

Villkoren för elever i kommunala respektive fristående gymnasieskolor ska vara lika. Ansvaret för stöd till inackordering är i dag delat mellan elevernas hemkommuner och staten. Kommunerna ansvarar enligt 5 kap. 33 § skollagen (1985:1100) och 15 kap. 32 § nya skollagen (2010:800) för stödet till elever i skolor med offentlig huvudman. Staten ger, via CSN, inackorderingstillägg till elever i skolor med enskilda

huvudmän. Det delade ansvaret innebär bl.a. att de belopp som lämnas till elever i kommunala respektive fristående skolor skiljer sig åt. Det är viktigt att villkoren blir lika för elever i kommunala respektive fristående skolor.

I lagen (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor regleras att kommunerna ska svara för kostnaderna för dagliga resor mellan bostaden och skolan för alla elever som har rätt till studiehjälp, oavsett om studierna bedrivs i Sverige eller utomlands. Elever som studerar utomlands har också rätt till bidrag för dagliga resor enligt förordningen om bidrag till utlandsstuderande för dagliga resor. Dessa bestämmelser finns införda i CSN:s författningssamling (CSNFS 1983:17). Elever som studerar utomlands har således rätt till bidrag för dagliga resor enligt två olika regelverk.

Utredaren ska

- analysera och ta ställning till om det är CSN eller kommunerna som ska ha ansvaret för stöd till inackordering och föreslå hur ett sådant stöd ska utformas,
- analysera och ta ställning till om det är CSN eller kommunerna som ska ha ansvaret för stöd för dagliga resor till elever som studerar utomlands,
- i det fall utredaren föreslår att kommunerna ska få ett utökat ansvar för stöd till inackordering och för stöd till dagliga resor till elever som studerar utomlands, göra en proportionalitetsbedömning enligt 14 kap. 3 § regeringsformen, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Unga studerande som är föräldrar

Ungdomar utan utbildning har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Det är därför av stor vikt att unga föräldrar återupptar och slutför sin gymnasieutbildning efter föräldraledigheten. En förälder som inte har fyllt 21 år och som under sin föräldraledighet har uppburit försörjningsstöd för sig själv och sitt barn riskerar att förlora försörjningsstödet när han eller hon återupptar sina studier i gymnasieskolan. Anledningen är

att det saknas lagstöd för att få försörjningsstöd under den tid man går i gymnasieskolan. Det ekonomiska ansvaret övergår då till den unga förälderns egna föräldrar, eftersom dessa har försörjningsplikt så länge den unga föräldern går i gymnasieskolan och inte har fyllt 21 år. Försörjningsplikten omfattar i dessa fall endast det egna barnet och inte barnbarnet, vilket kan innebära att den unga föräldern avstår från att fullfölja sin gymnasieutbildning.

Utredaren ska

- kartlägga den ekonomiska situationen för studerande med barn och vid behov ta ställning till om studiehjälpen bör omfatta ett tillägg för studerande med barn eller om ersättning bör lämnas genom annat offentlig-rättsligt stöd,
- föreslå hur tillägget i så fall ska utformas, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utbetalning av studiehjälp i vissa fall

Om en elev är omyndig, betalas studiehjälp i dag ut till elevens vårdnadshavare. Om det finns särskilda skäl, kan studiehjälp betalas ut till en socialnämnd eller någon annan för att användas till den omyndiges utbildning och uppehälle. När det gäller utbetalning till en socialnämnd eller någon annan stämmer inte bestämmelserna om studiehjälp och barnbidrag överens. Det är i dag svårare för CSN att betala ut studiehjälp till en socialnämnd eller någon annan än vad det är för Försäkringskassan att betala ut barnbidrag. Möjligheten att betala ut studiehjälp till en socialnämnd eller någon annan behöver därför ses över.

Utredaren ska

- föreslå hur CSN ska kunna betala ut studiehjälp till någon annan än vårdnadshavare när så är motiverat, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Hur bör studiehjälpen betraktas EU-rättsligt?

Av ett beslut från den 30 mars 1994 (S97/3351/RS) angående förklaring om tillämpningsområdet i Sverige för förordning (EEG) nr 1408/71, som nu är ersatt av förordning (EG) nr

883/2004, framgår att regeringen har beslutat att studiebidraget och det extra tillägget inom studiehjälpen ska anses vara sådana familjeförmåner som avses i förordningen. Inackorderings-tillägget inom studiehjälpen betraktas dock som en social förmån enligt förordning (EU) nr 492/2011 om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen. Även studiemedlen, som riktar sig till studerande på eftergymnasial nivå och studerande som läser på grundläggande eller gymnasial nivå från och med det andra kalenderhalvåret det år de fyller 20 år, betraktas som en social förmån.

Klassificeringen av studiebidraget och det extra tillägget som familjeförmåner har sin bakgrund i studiehjälpens karaktär av ett mellanting mellan familjeekonomiskt stöd och studiestöd.

Utredaren ska

- kartlägga och analysera hur andra länders stöd motsvarande den svenska studiehjälpen klassificeras EU-rättsligt,
- utreda om ett motsvarande stöd som studiehjälpen kan undantas från reglerna i förordning 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen eller andra EU-regler som kan vara berörda och som innebär att förmånen kan tas med till andra EES-länder eller Schweiz,
- föreslå hur stödet bör klassificeras,
- utreda konsekvenser av klassificeringen, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Vägledande för denna del av uppdraget ska vara de mer generella ställningstaganden som utredaren gör när det gäller studiehjälpens framtida karaktär.

Uppdraget att föra in nya studerandegrupper i studiestödssystemet

I den del av uppdraget som rör nya studerandegrupper begränsas inte uppdraget till att gälla enbart studiehjälpen utan uppdraget att föreslå hur studerande med funktionsnedsättning ska få sin ersättning från studiestödssystemet inbegriper även

studiemedlen. Utgångspunkten ska vara vissa av principerna i betänkandet Brist på brådska – en översyn av aktivitetsersättningen (SOU 2008:102) och förslagen och bedömningarna i betänkandet Den framtida gymnasiesärskolan – en likvärdig utbildning för ungdomar med utvecklingsstörning (SOU 2011:8). Vidare är inriktningen att det ska vara den grupp som i dag omfattas av rätten till förlängt barnbidrag och aktivitetsersättning vid förlängd skolgång som ska föras in i studiestödssystemet. En utgångspunkt ska vara att de som redan i dag har aktivitetsersättning för förlängd skolgång ska få slutföra sina studier med detta stöd. Ytterligare en utgångspunkt ska vara att den enskilde inte ska få en högre ersättningsnivå än vad han eller hon har rätt till enligt dagens regler om aktivitetsersättning för förlängd skolgång och förlängt barnbidrag. Vidare ska den enskilde inte heller få en högre ersättningsnivå än den högre bidragsnivån inom studiemedlen.

I fråga om de förändringar som utredaren föreslår i denna del av uppdraget ska utredaren föreslå fullständig finansiering från utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp samt utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, utom när det gäller uppdraget att utreda om det finns behov av ett kompletterande bidrag inom studiehjälpen som innebär att elever med funktionsnedsättning kan få ytterligare stöd till resor och inackordering efter behov. I denna sistnämnda del ska finansiering ske inom nuvarande ekonomiska ramar för anslagen 1:1 Studiehjälp m.m. och 1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk inom utgiftsområde 15 Studiestöd.

Studiestöd för studerande med funktionsnedsättning

Elever i gymnasiesärskolan har i dag inte rätt till studiestöd utan har i stället rätt till förlängt barnbidrag och i vissa fall, från och med 19 års ålder, aktivitetsersättning. Studerande inom vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särsvux) har inte heller rätt till studiestöd utan får i stället huvudsakligen aktivitetsersättning. Studerande med aktivitetsersättning finns vid

exempelvis de s.k. riksgymnasierna för döva, hörselskadade och svårt rörelsehindrade samt vid folkhögskolor och även i gymnasieskolan.

I betänkandet Brist på brådska – en översyn av aktivitetsersättningen föreslås att aktivitetsersättningen för förlängd skolgång ska avskaffas och att unga med funktionsnedsättning i stället ska få ersättning från studiestödssystemet. Anledningen är att utredningen anser att aktivitetsersättningen för förlängd skolgång har fungerat som en olycklig inkörspport till sjukförsäkringen. Den huvudsakliga utgångspunkten i betänkandet är att nuvarande bestämmelser inom studiestödssystemet ska gälla för studerande med funktionsnedsättning. Betänkandet, som har remitterats, bereds för närvarande inom Regeringskansliet. I januari 2011 lämnades betänkandet Den framtida gymnasiesärskolan, vilket har remissbehandlats. Utredningen anser att förslagen i betänkandet Brist på brådska i fråga om att elever i gymnasiesärskolan på lika villkor bör omfattas av de generella stöd som gäller för elever inom gymnasieskolan bör genomföras och att gymnasiesärskole-eleverna ska få möjlighet till stöd för inackordering. Vidare lämnades förslag om att ett kompletterande bidragssystem ska utredas som innebär att elever med funktionsnedsättning kan få ytterligare stöd för resor och inackordering efter behov. Regeringen har i propositionen En gymnasiesärskola med hög kvalitet (prop. 2011/12:50) föreslagit att gymnasiesärskolans struktur ska bli mer lik gymnasieskolans. Detta medför bl.a. större möjligheter för eleverna att studera i en annan kommun än hemkommunen och att eleverna ska få rätt till stöd till inackordering.

Kritik har framförts från bl.a. skolor och funktionshinderorganisationer om att elever i gymnasieskolan respektive gymnasiesärskolan inte behandlas likvärdigt, bl.a. när det gäller tillgången till stöd till inackordering. Det har även framförts att det inte finns några ekonomiska sanktionsmöjligheter mot olovligt frånvarande elever i gymnasiesärskolan, eftersom det förlängda barnbidraget och aktivitetsersättning lämnas oavsett elevens närvaro.

För elever som har rätt till studiehjälp finns lagen (1991:1110) om kommunernas skyldighet att svara för vissa elevresor som reglerar ansvar och kostnader för dagliga resor mellan bostaden och skolan. För elever i gymnasiesärskolan finns i skollagen bestämmelser om skolskjuts mellan hemmet och skolan. Det är viktigt att dessa regelverk samspelar.

Studierande med funktionsnedsättning bör i likhet med andra studerande få ersättning från studiestödssystemet, dvs. studiehjälp och studiemedel. En utgångspunkt i uppdraget är att bestämmelserna om studiestöd ska gälla för studerande med funktionsnedsättning i den mån det är möjligt.

Utredaren ska

- se över hur studiestödet ska anpassas till nya studerandegrupper och kartlägga den grupp som i dag studerar med aktivitetsersättning eller förlängt barnbidrag,
- kartlägga hur den ekonomiska situationen ser ut för denna grupp i dag,
- föreslå hur de som omfattas av rätt till aktivitetsersättning eller förlängt barnbidrag i stället kan få ersättning från studiestödssystemet och ta reda på vilka konsekvenser det får för den studerandes ekonomiska situation, hans eller hennes hushåll och statens budget,
- utreda och föreslå vilka utbildningar eller vilka grupper som ska ge respektive ha rätt till studiestöd och hur prövningen av rätten ska gå till,
- mot bakgrund av nuvarande bestämmelser inom studiestödssystemet utreda och föreslå om avsteg från dessa bestämmelser behöver göras när det gäller den aktuella gruppen,
- särskilt analysera och föreslå hur bestämmelser om sjukdom, frånvaro och begränsning av tid som stöd kan lämnas samt om krav på studieresultat, studieomfattning, studietakt och återkrav ska se ut för den aktuella gruppen,
- ta ställning till om bedömningen av vilka grupper som ska omfattas av rätten till studiestöd ska göras av CSN eller Försäkringskassan,

- utreda om det s.k. Rg-bidraget bör anpassas till följd av förslagen,
- utreda och föreslå hur stöd till elevresor eller skolskjuts ska utformas för studerande med funktionsnedsättning,
- analysera de stöd som elever med funktionsnedsättning får till resor och inackordering och klargöra om det finns behov av ett kompletterande bidrag inom studie-hjälpen som innebär att elever med funktionsnedsättning kan få ytterligare stöd till resor och inackordering efter behov med inriktning att det är den grupp som i dag omfattas av rätten till förlängt barnbidrag och aktivitetsersättning som ska omfattas, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvenser

I de fall utredarens förslag påverkar kostnader eller intäkter för staten, kommuner, företag eller enskilda ska en beräkning av dessa kostnader redovisas. Vid kostnadsökningar eller intäktsminskningar för staten eller kommuner ska utredaren föreslå en finansiering.

Eventuella konsekvenser för CSN:s eller någon annan myndighets administration ska särredovisas.

Vidare ska utredaren tillämpa ett jämställdhetsperspektiv i sina analyser och förslag så att studiestödssystemet bidrar till jämställdhet mellan kvinnor och män. Utredaren ska också ha ett barnrättsperspektiv och beskriva konsekvenser för den studerande ungdomen och hans eller hennes hushåll av de förslag som utredningen lämnar.

I uppdraget ingår att ta fram förslag som leder till utbetalningar av stöd. Utredaren ska därför säkerställa att risken för felaktigt utnyttjande minimeras och att de uppgifter som ligger till grund för utbetalningarna kan kontrolleras. Vidare ska utredaren redovisa förslagets konsekvenser ur ett kontrollperspektiv och redogöra för hur detta perspektiv har beaktats vid framtagandet av förslagen. Utredaren ska slutligen lämna

förslag som möjliggör informationsutbyte för de fall detta behövs för att säkerställa att utbetalningarna kan kontrolleras.

Samråd och redovisning av uppdraget

Utredaren ska samråda med berörda myndigheter och organisationer inom utbildningsområdet. Utredaren ska också samråda med andra utredningar, arbetsgrupper och relevanta parter samt med Sveriges Kommuner och Landsting. I den del av uppdraget som gäller införande av nya studerandegrupper i studiestödssystemet ska utredaren samråda med myndigheter och organisationer som verkar inom området som rör personer med funktionsnedsättning.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2013.

(Utbildningsdepartementet)